

UVOD

EKONOMSKO GEOGRAFSKE ODLIKE BIH

1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE I VELIČINA BIH

Bosna i Hercegovina (BiH) je smještena u srcu jugoistočne Evrope, na Balkanskom poluotoku. BiH zauzima ukupnu površinu od 51.129 kvadratnih kilometara, što predstavlja oko dvije trećine površine koju ima, naprimjer, Irska. Graniči sa Hrvatskom na sjeveru i zapadu, i Srbijom i Crnom Gorom na istoku

Slika 2.

Morska obala koja se pruža duž 20 kilometara na jugu, pruža zemlji pristup Jadranskom moru. BiH je većim dijelom planinska zemlja, sa Dinarskim Alpama koje se pružaju duž zapadne granice. Na sjeveru se nalazi plodna ravnica pogodna za poljoprivredu, uz granicu sa rijekom Savom. Središnji, istočni i sjeverozapadni dijelovi zemlje obiluju šumama. Hercegovina, koja se nalazi na jugu, više je mediteranska po svom karakteru i klimi.

2. PRIRODNO I DRUŠTVENO-GEOGRAFSKE ODLIKE

2.1. Reljef i geološka građa

Reljef BiH veoma je razlicit, kako po izgledu,tako i po starosti i nacinu postanka. Najveci dio reljefa BiH cine planine razlicite visine (niske,srednje i visoke). Ostali dio je ravninarski, a cine ga djelovi Panonske nizije, velikih kotlina i rjecnih dolina, kao i uzak pojas Jadranskog primorja. Razlicit izgled i odlike reljefa rezultat su duge geoloske istorije,od paleozoika do vremena u kojem zivimo. Taj vremenski period traje oko 600 miliona godina. Snazni untrasnji pokreti u zemljinoj kori,neke djelove zemljine kore su izdigli a neke spustili. U uzdignute spadaju planine,a u spustene kotline, duboke recne doline. Tektonske procese pratila je cesto I snazna vulkanska aktivnost, pa razlikujemo povrinske i podzemne oblike vulkanskog reljefa. Nekadasnju vulkansku aktivnost pratilo je stvaranje lezista ruda metala. Znacajnu ulogu za stvaranje kraskih polja pored kraskog imaju i tektonski procesi. Kraski oblici reljefa posebno su razvijeni u dinarskom prostoru.Razlikujemo povrinske i podzemne kraske oblike reljefa. Medju znacajnije povrinske kraske oblike ubrajamo kraska polja.

Najpoznatija kraska polja u BiHsu: Livanjsko, Popovo, Gatacko, Nevesinjsko, Kupresko, Glamocko. U najznacajnije podzemne kraske oblike ubrajamo pecine i jame. Najpoznatije pecine u BiH su: Vjetrenica kod Zavale u Popovom polju, Glavicanska kod Srbinja, Orlovacka kod Pala. Visoke planine u novijoj geoloskoj istoriji bile su pod ledom. Krecuci se niz padine planina lednici su vrsili snaznu eroziju, pri cem su nastajala udubljenja – cirkovi u visim i valovi u nizim djelovima planina. Ove oblike reljefa nazivamo lednickim, a jezera koja se nalaze u tim udubljenjima lednickim jezerima. U ravninarskim,dolinskim i kotlinskim prostorima reke se cesto izlevaju iz korita i tako nastaju fluvijalni oblici reljefa,koji mogu biti akumulativni i erozivni. Radom talasa na obali Jadranskog mora nastali su abrazioni oblici reljefa. Umeksim stjenama nastale su uvale i zatoni, a u tvrdjim nastali su klifovi, potkapine i sljunkovite plaze.

2.2. Klimatske i hidrološke odlike

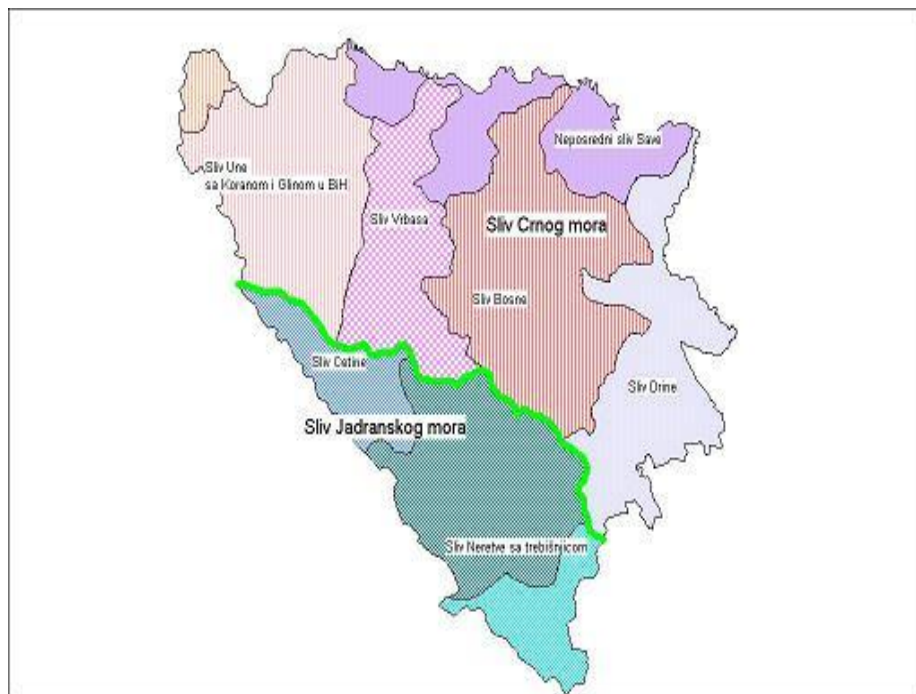
S obzirom na specifican geografski položaj i reljef, klima Bosne i Hercegovine je dosta složena pa se mogu razlikovati tri zasebna dijela, s više ili manje izraženim granica oblastima i to:

1. Na jugozapadu - mediteranska, odnosno maritimna klima,
2. U srednjem dijelu - kontinentalno-planinska, odnosno alpska klima,
3. Na sjeveru - umjereno kontinentalna, odnosno srednje evropska klima.

Osnovna slivna područja u BiH su:

a)

- Crnomorski sliv:
- neposredni sliv rijeke Save (5506 km²);
- sliv rijeke Une sa Koranom i Glinom u BiH (9130 km²);
- sliv rijeke Vrbasa (6386 km²);
- sliv rijeke Bosne (10457 km²);
- sliv rijeke Drine u BiH (7240 km²).

b)

- Jadranski sliv:
- sliv rijeke Neretve u BiH (zajedno sa slivom Trebišnjice 10110 km²);
- sliv rijeke Trebišnjice;
- sliv rijeke Cetine u BiH (2300 km²).
- *Slika 2. Glavni slivovi u Bosni i Hercegovini*

Od ukupne površine BiH, 38.719 km² ili 75,7% gravitira rijeci Savi, odnosno Dunavu i Crnom moru, a slivu Jadranskog mora 12.410 km² ili 24,3%,

2.3. Pedološke i vegetacijske odlike

2.4. Broj stanovnika, prirodno kretanje, ekonomska struktura i prostorni raspored

Prema popisu iz 1991. godine, BiH je imala 4.377.033 stanovnika. Broj Muslimana (kasnije pod imenom Bošnjaci) je bio 1.902.956 odnosno 43.47% stanovništva Bosne i Hercegovine, 1.366.104 su bili Srbi ili 31.21% stanovništva, Hrvata je bilo 760.852 odnosno 17.38% stanovništva BiH, kao Jugoslaveni se deklariralo 242.682 ljudi ili 5.54%, a 104.439 stanovnika BiH (2,38%) su činili ostali i nepoznati.

STANOVNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE KROZ NOVIJU ISTORIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Godina	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2000
Broj	2.563.767	2.847.459	3.277.948	3.746.111	4.124.256	4.354.911	3.591.618

Tabela br.1. Stanovništvo BiH kroz historiju

Religijska podjela uglavnom slijedi etničku podjelu: 88% Hrvata su katolici, 90% Bošnjaka su muslimani, a 99% Srba su pravoslavci.

Podaci su se od tada znatno promijenili jer je u ratu poginulo oko 100 tisuća ljudi po najnovijim procjenama, a pola stanovništva se preselilo. Prema podacima iz CIA fact book iz 2000. godine, BiH ima 4.025.000 stanovnika a etnički sastav je bio sljedeći - 48% Bošnjaci, 37.1% Srbi, 14.3% Hrvati i 0.6% ostali.

2.5. Urbanizacija

Iako je u poređenju sa prijeratnim, procenat urbanog stanovništva viši, uočava se značajan pad godišnjeg prirasta urbane populacije.

3. EKONOMSKO – GEOGRAFSKE ODLIKE

3.1. Opće odlike privrede (trenutno stanje privrede i BDP, razvoj privrednih sistema kroz historiju, pad standarda nakon rata, tranzicijski problemi, privatizacijski tokovi itd.)

Bosna i Hercegovina je uz Makedoniju bila najsiromašnija republika u SFRJ. Poljoprivreda je uglavnom bila u privatnim rukama, ali posjedi su bili mali i neprofitabilni, dok se hrana uglavnom uvozila. I danas se vide posljedice centralnog planiranja privrede, a glavna je nevolja prevelik broj radnika u industriji. Za vrijeme socijalizma u BiH je forsirana teška i vojna industrija, pa je republika imala velik dio jugoslavenskih vojnih postrojenja. Tri godine ratovanja uništile su bosansku privredu i infrastrukturu, pa je proizvodnja pala za 80%. Nakon 1995., proizvodnja se malo oporavila 1996-98., ali rast se znatno usporio 1999. godine.

BDP je i dalje duboko ispod razine 1990. godine. Nezaposlenost je 2002. godine iznosila 40%. Teško je tačno ocijeniti stanje privrede, jer iako oba entita obavljavaju svoje statistike, statistike za cijelu državu su ograničene. Osim toga, službene statistike se ne bave sivom ekonomijom, koja je vrlo prisutna u cijeloj zemlji i u svim segmentima društva. Prema procjenama iz 2003. godine BDP iznosi otprilike \$24.31 milijardi, a raste 3,5% godišnje. BDP po glavi je \$6.100. Po sektoru, 13% BDPa otpada na

poljoprivredu, 40.9% na industriju, te 46.1% na servisne djelatnosti. 40% radnika je nezaposleno. Glavni poljoprivredni proizvodi Bosne i Hercegovine su: žito, kukuruz, te razne vrste voća i povrća. Glavne industrijske grane su: proizvodnja čelika, ugljena, željeza, automobilska industrija, tekstilna industrija, proizvodnja duhana, namještaja i prerada nafte.

	09-2007		
Prosječna neto plaća	666,18 KM		
Korpa potrebnih proizvoda	516,85 KM		

	2006	09-2007
Broj zaposlenih	389.601	409.897
Broj nezaposlenih	355.102	371.017

Tabela br.2. Prosječna plaća u BiH

Glavni partneri za izvoz su Italija (29%), Hrvatska (18.5%), Njemačka (17.3%), Austrija (9.3%) i Slovenija (6.7%). Glavni partneri za uvoz su Hrvatska (24.3%), Slovenija (15.5%), Njemačka (13.6%), Italija (12%), Mađarska (7.6%), i Austrija (6.6%).

Ukupni GDP-nominalni (milionUSD)	5.610(2002.);7097 (2003); 8.531(2004)			
Ukupni GDP-nominalni (milionKM)	11.651(2002.);12.303(2003.); 13.440(2004.)			
Realni rast GDP-a (godišnji % promjene)	11,2(2002.); 5,6(2003.); 9,2(2004.)			
GDP po glavi stanovnika (u USD)	1.466(2002.);1.852(2003.); 2.220(2004.)			
GDP po glavi stanovnika (u KM)	3.044(2002.); 3.211(2003.); 3.497(2004.)			
Inflacija (godišnji % promjene u CPI)	FBIH -0,7%; RS 2,4 % XII 2002. BiH 0.6% 2003. BiH 0,4% 2004.			
Industrijska proizvodnja (indeksi)	FBIH	RS	BD	
	109,2	97,5	104,8	2002./2001.
	104,8	105,7	146,6	2003./2002.
	113,2	109,7	137,11	2004./2003

Tabela br.3. Finansijski izvještaj za Bosnu i Hercegovinu (2002-2005)

Zabilježena stopa nezaposlenosti (% od ukupne radne snage)	BiH	FBiH	RS	BD	god
	40,9%	42,7%	36,5%	57,12%	2002.
	42,05%	44,0%	37,0% XII	58,44%	2003.
	43,2	44,9%		58,52% XII	2004.
Bruto devizne rezerve (mil KM) (31.12.2003.)				2003.	2004.
	zlato			0,0	0,0
	držanje SDR			5,3	0,7
	Strana valuta u trezoru CBBIH			59,1	37,1
	Potraživanja od nerezidentnih banaka			2.716,2	3.419,7
Vanjski dug opće vlade BiH u 000 KM	2000.g. 4.055.674 2001.g. 4.421.412 2002.g. 4.290.739 2003.g. 4.017.680 2004.g 3.982.778				
Izvoz robe 000 KM	2000.	1.969.682			
	2001.	1.806.725			
	2002.	1.888.321			
	2003.	2.313.211			
	2004.	2.994.219			
Uvoz robe 000 KM	2000.	7.114.154			
	2001.	6.563.599			
	2002.	6.881.311			
	2003.	8.275.149			
	2004.	9.371.258			
Trgovinska bilansa 000 KM	2000.	-5.144.472			
	2001.	-4.756.874			
	2002.	-4.992.990			
	2003.	-5.961.938			
	2004.	-6.377.039			

Tabela br.4. Nezaposlenost, Uvoz, izvoz, trgovinska bilanca BiH

3.2. Poljoprivreda

Poljoprivredne površine u BiH zauzimaju oko polovine ukupne zemljišne površine BiH, i iznosi 2.523.000 hektara (ha), od čega je 1.589.000 obradivih površina i 1.020.000 oranica. Kvantitativni pokazatelji o razmjerama ovoga resursa pokazuju da u BiH po jednom stanovniku dolazi 0,36 ha obradivih površina što je svrstava u donji prag zemalja koje ulaze u krug prosječno bogatih ovim prirodnim resursom.

Poljoprivredni je sistem dio ukupnog poljoprivrednog ambijenta, pa se stanje u njemu odražava i na ovaj sektor. Uz brojne reforme koje su provedene u BiH, ipak nisu se pokazale dovoljnim da se izradi jedan jedinstven ekonomski prostor.

Unutar ukupne ekonomije i nakon nekoliko godina po okončanju rata, poljoprivreda BiH je i dalje ostala opterećena brojnim problemima i još ne pokazuje jasnu viziju vlastitog društvenog razvoja. Donošenjem nekoliko krovnih zakona i uspostavljanjem institucija ona postepeno gradi poljoprivredni okvir, ali i dalje ostaje sa brojnim problemima zbog nedefinisanih mjera podrške domaćoj proizvodnji koje treba ispuniti.

Nasuprot zakočenoj primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji u bitno povoljnijem položaju nalazi se ukupna prehrambena prerađivačka industrija. Unutar nje stvoreni su značajni privredni subjekti, bez obzira na to, veza ove industrije sa domaćim sirovinским miljeom nisu niti definisane niti sistemski regulisane. Tako da izostaju njeni visoko potrebni efekti u ozdravljenju poljoprivredne proizvodnje.

Rezultat toga je da imamo nerazvijen i udaljen poljoprivredni sektor od industrije, što se odražava i na :

- neuređenost zemljišta za jače razvojne akcije
- visok tehnološki zaostatak za Evropom
- visok nivo neobrađenih oraničnih površina
- prekomjerna ovisnost o uvozu tuđe hrane.

Sve navedeno navodi na zaključak da nedostaje definirana politika, naspram vanjskog privrednog ambijenta, u kojem bi trebao da se odvija vlastiti poljoprivredni razvoj. Do tog razvoja moguće je doći samo zakonskim i institucionalnim reformama u sektoru.

Uz nenadoknadleive životne gubitke rat u ovoj zemlji nanio je štetu i privrednom životu. Naime, procjenjuje se da je ukupna ratna šteta iznosila između 50-70 milijardi USD, a od toga na poljoprivredu otpada negdje oko 6,5 milijardi USD. Gotovo najveći problem obnovi poljoprivrednog sektora u BiH predstavlja činjenica da je ostalo jako mnog mina i drugih eksplozivnih sredstava, pa se prema procjenama WB procjenjuje da će biti potrebno oko 7,5 milijardi USD za čišćenje terena od mina.

Zatim u minolom ratu uništeni su ili nestali organizacijski sistem funkcionisanja privrede:

- nestala je ili je prestala sa radom većina zadruga
- nestali su poljoprivredno industrijski kombinati, a sa njima kanal plasmana za poljoprivredne proizvode
- naučno istraživačka djelatnost je stvarno nestala.

3.3. Rudarstvo

3.4. Energetski potencijali Bosne i Hercegovine

Osnovni energetski potencijali u Bosni i Hercegovini potječu od vodnih snaga kojima ona obiluje i fosinih ugljeva / mrki ugalj i ligni /, kojima je također bogata. Drugi oblici energetskih izvora, kao što su sunčeva energija, nuklearna energija, geotermalna energija još nisu primjenjivi u našoj državi, što ne znači da se kasnije neće pojavljivati kao i ostali oblici energije.

Hydroenergetski potencijal je regenerativan, odnosno obnovljiv i dolazi otuda što se Bosna i Hercegovina nalazi kao ostali dijelovi Europe i posebno Mediterana, u zoni kružnog kretanja vode oceana atmosfera – kopno – ocean. Ranije smo naveli da se na njenu teritoriju izluči godišnje 61,5 milijardi m kubnih / padavinske vode , te da rijekama otječe 43 milijarde metara kubnih. Bosna i Hercegovina je prema vrijednosti hidropotencijala po kvadratnom kilometru površine među najbogatijim zemljama u Europi. Po energetskom potencijalu, glavne rijeke su: Neretva, Trebišnjica, Una sa Sanom, Bosna, Drina i Vrbas. U Bosni i Hercegovini postoje hidroelektrane u onim područjima koja su po procjeni najbolje locirana za proizvodnju hidroenergije. U četiri glavna sliva izgrađene su hidroelektrane i to na Neretvi: Jablanica ; HE Grabovica, HE Salakovac i HE Mostar sa ukupnom instaliranom snagom 144-113-210-59,5 ili ukupno 736,5MW. Za prosječan koeficijent 2,75 odnosa instalirane snage i proizvodnje na Neretvi proizilazi da gosišnja proizvodnja energije ovih hidroelektrana, prema gruboj procjeni iznosi cca 1 800 000 MWh.

Preko polovine od ukupne energije zadnjih godina proizvode termoelektrane. Na teritoriji Bosne i Hercegovine nalaze se četiri termoelektrane ; TE Ugljevik sa 300 MW, TE Tuzla sa 779 MW, TE Kakanj sa 568 MW TE Gacko sa 300 MW. Ove elektrane su podignute na bazi uglja pretežno lignita koji se nalazi u blizini i nije ga potrebno transportirati. One za razliku od hidroelektrane veoma zagađuju vazduh i vodu, ali i hidroelektrane zbog akumulacionih jezera , potapaju znatne obradive i druge površine, a donekle mjenjaju i klimatsko-hidrološke i biopedoške prilike u basenima akumulacije i u njihovim neposrednim slivovima

3.5. Industrija

3.6. Saobraćaj

Bosna i Hercegovina ima značajan položaj u transportno-komunikacionom sistemu Balkana i južne Evrope. Shodno svom položaju ona nastoji da se i u domenu transporta i komunikacija što brže priključi razvijenim zemljama Evrope i svijeta u čemu i postiže određene rezultate.

U posljednjih nekoliko godina investirana su značajna sredstva u obnovi u ratu uništenih i porušenih transportnih kapaciteta, objekata i saobraćajnica, a planira se i izgradnja novih cestovnih i željezničkih pravaca.

Postojeća saobraćajna infrastruktura u BiH je locirana uglavnom oko centralne ose; sjever-jug duž rijeka Bosne i Neretve, i u smjeru zapad-istok paralelno r. Savi. Na ovim potezima locirana je glavovina privrednih i prirodnih resursa. kao i stanovništva BiH. U posljednje vrijeme evidentni su naponi i uspjesi BH i tijela međunarodne zajednice da se međunarodni transport postupno ali sigurno normalizira.

Cestovni saobraćaj

Cestovni transport ima veoma veliki značaj u privrednom sistemu BiH. Oko 90 % robe i putnika u BiH obavi se cestovnim transportnim sredstvima. Cestovni transport u BiH je gotovo u potpunosti privatiziran, i zahvaljući tome, sa gledišta korisnika usluga, došlo je do poboljšanja ponude i kvaliteta prijevoza, kako u domaćem tako i u međunarodnom prijevozu. Prostorna distribucija transportnih kapaciteta u cestovnom transportu je zadovoljavajuća budući da gotovo u svakom većem mjestu u BiH postoje preduzeća koja nude usluge u prijevozu robe, putnika ili specijalne prijevoze u domaćem i međunarodnom cestovnom prometu.

Slika 3.

Najznačajniji cestovni pravci kroz BiH su:

-Hrvatska-(Bos.Šamac/Brod/Županja/Orašje)-Doboj/Tuzla-Zenica-Sarajevo-Mostar-Ploče (R Hrvatska).

-R Hrvatska- Bihać-Banja Luka-Doboj-Tuzla-Bijeljina-Bos.Rača/Zvornik,

-Banja Luka-Jajce-Travnik-Zenica-Sarajevo-Goražde-Višegrad-(Jugoslavija).

Željeznički saobraćaj

Željeznički prijevoz u BiH obavljaju dva operatora-javna preduzeća: Željeznice Federacije BiH sa sjedištem u Sarajevu i Željeznica Republike Srpske sa sjedištem u Banja Luci. Za upravljanje željezničkom infrastrukturom osnovana je Željeznička BH javna korporacija. Ukupna dužina željezničkih pruga iznosi 1031 km, čemu treba dodati i industrijske kolosijeke do svakog značajnijeg proizvodnog kapaciteta. Ovo željezničkim operatorima daje mogućnost direktnog pristupa u preuzimanju i isporuci svih masovnih vrsta robe.

Pomorski i riječni saobraćaj

Prijevoz roba iz i u BiH morskim putem odvija se preko Luke **Ploče** (Hrvatska). Kapacitet luke je oko 5 mil tona/god. Uskoro se očekuje da se poboljšaju uvjeti za odvijanje robnog prometa rijekom Savom, posredstvom luke u Brčko Distriktu i pristaništima u **Bos. Šamcu, Bos. Brodu i Bos. Gradišci**. U domenu riječnog saobraćaja, prvenstveno u luci '**Brčko**' postoje značajne mogućnosti za povećanje prometa i unapređenja ukoliko bi se u njezinu modernizaciju uložila određena sredstva. Luke u Pločama i Brčkom, kao i pristaništa na r. Savi imaju relativno dobre plovne, željezničke i cestovne veze prema unutrašnjosti zemlje kao i prema inozemstvu.

3.7. Turizam

Bosna i Hercegovina predstavlja veoma zanimljivu turističku destinaciju, što je rezultat geografskog položaja, izuzetnih prirodnih ljepota, kulturno-historijskih vrijednosti i pogodnih klimatskih uvjeta/uslova. Na području Bosne i Hercegovine vijekovima su se ukrštale različite kulture, religije i tradicije, što daje dodatnu vrijednost kreiranju specifičnog turističkog proizvoda i obogaćuje ponudu. Zahvaljujući svemu ovome, Bosna i Hercegovina posjeduje brojne prirodne i ljudskim radom i aktivnošću stvorene mogućnosti za razvoj različitih vrsta turizma.

- Planinski: Olimpijske planine Bjelašnica, Jahorina, Igman i Trebević, Vlašić kod Travnika su veliki resursi u funkciji razvoja zimskog turizma i sportske rekreacije.

- banjski: banje na Ilidži kod Sarajeva, u Fojnici, Kiseljaku, Tesliću, Tuzli, Olovu, Srebrenici, Višegradu, Tesliću predstavljaju bogatstvo termalnih izvora radioaktivne i mineralne vode koji su još u ranom historijskom periodu bile predmet eksploatacije u svhu liječenja.

- primorski: Neum sa 270 sunčanih dana u godini je bosanskohercegovački izlaz na Jadransko more koji svojom okolinom (Mostar, Stonski zaljev, Hutovo blato) pruža jedinstvene šanse za odmor i rekreaciju.

- religijski: Međugorje je nakon pojavljivanja Djevice Marije postalo moderan centar vjerskog turizma sa izgrađenim kapacitetima, infrastrukturom i ostalim sadržajima; Prusac, Jajce, te monogobrojni vjerski i kulturni spomenici četiri religije (islam, katolicizam, pravoslavlje) koji na ovim prostorima vijekovima egzistiraju u savršenom skladu

- lovni i ribolovni: očuvanost prirode, bogatstvo rijeka, jezera, razne vrste divljači predstavljaju izuzetnu turističku atrakciju

- kongresni turizam: Sarajevo, Zenica, Tuzla, Bihać, Banja Luka, Mostar.

3.8. Bankarstvo

Agencija za bankarstvo BiH ističe da banke u BiH nemaju rizičnih vrijednosnih papira i drugih finansijskih instrumenata te da je njihova stabilnost još uvijek osigurana visokim likvidnim rezervama.

Otpornost bankarskog sistema osigurana je i zakonskim mjerama Agencije, vezanim za minimalnu likvidnost i adekvatnost kapitala i visokom stopom obavezne rezerve koje banke moraju držati kod Centralne banke BiH (CBBiH).

Uz to, kako se dodaje, propisi koji reguliraju rad bankarskih institucija u BiH su u određenim segmentima strožiji nego u zemljama visoko razvijenih ekonomija.

Banke u BiH, kako se kaže se u saopćenju Agencije za bankarstvo BiH, posluju čisto kao komercijalne banke, imaju zdrav portfelj i u pravilu nisu imale aktivnosti na međunarodnom finansijskom tržištu.

- Sa 31.augustom ove godine 29 posto aktive je u novčanim sredstvima, što je značajno više od propisanih minimuma. Stopa adekvatnosti kapitala, sa 30.junom je bila 16,5 posto, što je duplo više od osam posto minimalnog zahtjeva po međunarodnim standardima (zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala u BiH iznosi 12 posto). To upućuje na zaključak da je bankarski sistem u BiH adekvatno kapitaliziran, a struktura bilansa banaka i sistem upravljanja rizicima omogućavaju bankama u BiH da sve svoje obaveze prema klijentima uredno izvršavaju, čak i u slučaju dodatne krize i na domaćem finansijskom tržištu, kaže se u saopćenju Agencije za bankarstvo BiH.

Agencija ističe da je bankarski sektor u BiH zdrav te da bankarska kriza u svijetu za sada nije izazvala direktne refleksije u BiH iz razloga što su banke majke banaka u BiH regionalne i nisu značajno aktivne na internacionalnom tržištu.

3.9. Trgovina i međunarodna razmjena

IZVOZ BOSNE I HERCEGOVINE

Tokom cijele 2007. godine Bosna i Hercegovina bilježi dvocifrene stope rasta izvoza na mjesečno (M/M). U prvih devet mjeseci u 2007. godini, izvoz je porastao za 18,54 procenta u odnosu na prvih devet mjeseci u 2007. godini. Ukupan izvoz proizvoda iz Bosne i Hercegovine je povećan za 317,86 miliona KM, čime je ukupan izvoz za prvih devet mjeseci premašio iznos od 2 milijarde KM. Od 97 glavnih grupa izvoznih proizvoda prema harmonizovanom sistemu kodova, u BiH je u deset grupa izvoznih proizvoda skoncentrirano je 74,72 procenta ukupnog izvoza BiH. U prvih devet mjeseci, najznačajniji izvoz iz Bosne i Hercegovine ostvaren je izvozom : Drveta i proizvoda od drveta (HS:44), Aluminijski proizvodi od aluminijske legirane (HS:76), Mineralnih goriva i električne energije (HS:27), Namještaja i opreme (HS:94), te Mašina, aparata i mehaničkih uređaja (HS:84). Izvoz ovih proizvoda u periodu januar-septembar 2007. godine je iznosio 1,054 milijarde KM, što predstavlja 51,92 procenta ukupnog izvoza BiH. Bosna i Hercegovina u periodu januar – septembar 2007. godine ostvarila je rast izvoza od 18,54 procenta, odnosno za 317,58 miliona KM, prvenstveno zahvaljujući povećanom izvozu: (1) Anorganskih hemijskih proizvoda (HS:28), čiji je izvoz porastao za 103,09 miliona KM (povećanje od 8.256,28 procenata); (2) Aluminij i proizvodi od aluminijske legirane (HS:76), čiji je izvoz porastao za 65,57 miliona KM (povećanje od 29,02 procenta); (3)

Proizvodi od željeza i čelika (HS:73), čiji je izvoz povećan za 39,22 miliona KM (povećanje od 65,50 procenata); (4) Mineralna goriva i električna energija (HS:27), čiji je izvoz povećan za 36,32 miliona KM (povećanje od 25,46 procenata), i (5) Drvo i proizvodi od drveta (HS:44), čiji je izvoz povećan za 36,05 miliona KM (povećanje od 12,51 procenta). Povećanje obima izvoza ovih pet grupa proizvoda doprinijelo je najvećim dijelom porastu izvoza iz BiH. Samo ovih pet grupa proizvoda čine 88,24 procenta ukupnog povećanja izvoza BiH u periodu januar-septembar 2007. godine.

UVOZ BOSNE I HERCEGOVINE

Zahvaljujući većem rastu uvoza u prvoj polovini 2007. godine, posebno u aprilu i junu, uvoz BiH je u periodu januar – septembar 2007. godine bio veći za 9,65 procenata u odnosu na isti period godinu dana ranije. I pored očekivanja da će se stope rasta uvoza smanjiti, podaci pokazuju da se uvoz BiH, kontinuirano povećava. U 2003. godini ukupan uvoz BiH, prema podacima Centralne Banke je iznosio 8,31 milijardu KM. U periodu januar – septembar 2007. godine ukupan uvoz je iznosio 6,68 milijardi KM, što predstavlja povećanje uvoza za 558,25 miliona KM nego u istom periodu protekle godine. Najveće povećanje uvoza zabilježeno je u uvozu: (1) Mineralnih goriva i nafte (HS:27) čiji je uvoz povećan za 158,85 miliona KM (povećanje od 27,25 procenata); (2) Električnih mašina i opreme (HS:85) čiji je uvoz povećan za 97,72 miliona KM (povećanje za 29,18 procenata); (3) Vozila i dijelova za vozila (HS:87), čiji je uvoz povećan za 58,04 miliona KM (povećanje od 13,98 procenata); (4) Željezo i čelik

(HS:72), čiji je uvoz povećan za 45,40 miliona KM (povećanje od 24,04 procenta) i (5) Plastične mase i proizvodi od plastičnih masa (HS:39), čiji je uvoz povećan za 26,52 miliona KM (povećanje od 11,20 procenata). Povećanje obima uvoza u ovih pet grupa proizvoda doprinijelo je povećanju voza **BiH** za 65,71 procenat **BiH** uvoz se sastoji od znatno više grupa proizvoda i iznos uvoza (za razliku od izvoza) ne zavisi od nekolicine uvoznih proizvoda. Međutim, posljednjih šest mjeseci jasno je uočljiv rast onih uvoznih proizvoda kojih se koriste kao repromaterijal za proizvodnju izvoznih proizvoda. Kao i u drugim izvozno orijentisanim ekonomijama, uvoz ovih proizvoda sigurno da će podsticati stope rasta uvoza, dok će uvoz proizvoda za finalnu potrošnju u **BiH** postepeno opadati.

3.10. Ekonomsko-geografske regije i privredni centri

3.11. Položaj BiH u međunarodnim ekonomskim integracijama

Vanjska politika Bosne i Hercegovine usmjerena je ka unapređenju i očuvanju trajnog mira, sigurnosti i stabilnog demokratskog i sveukupnog državnog razvoja, odnosno uključivanju u savremene evropske, političke, ekonomske i sigurnosne integracione tokove. U cilju promoviranja svojih strateških interesa, Bosna i Hercegovina će voditi transparentnu vanjsku politiku, u saglasnosti sa slijedećim prioritetima:

- Očuvanje i zaštita nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama;
- Potpuna i dosljedna implementacija Općeg mirovnog sporazuma (OMS);
- Pristupanje Bosne i Hercegovine evroatlantskim integracionim procesima;
- Učešće Bosne i Hercegovine u multilateralnim aktivnostima, posebno u sklopu sistema Ujedinjenih naroda (UN), Vijeća Evrope, Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), Organizacije islamske konferencije (OIC), i dr.;
- Promocija Bosne i Hercegovine kao partnera u međunarodnim ekonomskim odnosima i aktivnosti koje će omogućiti prijem Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i druge međunarodne organizacije i asocijacije.

BESPLATNI MATURSKI

RADOVI

<http://www.maturski.weebly.com>